

A rabszolgatartás és a transzatlanti rabszolga-kereskedelem áldozataira emlékezünk

A 400 éven át folytatott transzatlanti rabszolga-kereskedelem a történelem egyik legsötétebb és legborzalmasabb fejezete. Több mint 15 millió ember életét keserítette meg. Az Atlanti-óceánon keresztül európai hajókon szállították át az embereket Nyugat-Afrikából az amerikai kontinensre, hogy ott kényszermunkára fogják őket. Az 1800-as évek elején ugyan eltörölték a rabszolgaságot, az a mai napig érezteti hatását. A rabszolga-kereskedelem szentesítésére és intézményesítésére hangoztatott rasszista ideológiák egyesek diszkriminatív beállítottságában és viselkedésében még ma is tetten érhetők.

Ezzel a podcasttal a rabszolgatartás és a transzatlanti rabszolga-kereskedelem áldozatainak kívánunk emléket állítani. Egyúttal azt járjuk körbe, hogy a történelem eme sötét fejezete milyen hatással van jelenkori világunkra.

Ugorjunk vissza az időben, egészen a 18. század végéig. Haiti ekkor francia gyarmat volt a Karib-térség szívében, ahol a rabszolgasorban tengődő afrikaiaknak rendkívül sanyarú sors jutott osztályrészül. Legfőképpen Nyugat-Afrikából hurcolták át őket, hogy elképzelhetetlen viszontagságok közepette, éjt nappallá téve dolgozzanak. Mindennaposak voltak körükben a betegségek, a fertőzések, az erőszakos cselekmények, az alultápláltság. Ez időtájt a francia forradalom eszméi – a szabadság, az egyenlőség, és a testvériség – a haitiakban is lángra gyújtották a szabadság iránti vágyat. Az ország azonban az egymással versengő gyarmatosító hatalmak, köztük a spanyolok és a britek csataterévé vált, akik önös érdekeiknek megfelelően álltak be egyik vagy másik csoportosulás mögé.

A nagy zűrzavar közepette egy Toussaint Louverture nevű egykori rabszolga állt a felkelések élére: 1791 és 1804 között többeket maga mellé toborozva küzdött a függetlenségért. Végül győzedelmeskedett a forradalom. A haiti nép lerázta magáról a francia rabigát. Ezzel Haiti lett az első olyan ország, amelyet egykori rabszolgák alapítottak. E történelmi pillanat nemcsak Haitin jelentette a rabszolgaság végét. Hatása messze túlmutatott a kis szigetországon, mert végső soron a transzatlanti rabszolga-kereskedelem eltörlésében is nagy szerepe volt.

De térjünk vissza a mába: egy ENSZ-kezdeményezés nyomán minden évben március 25-én a rabszolgatartás és a transzatlanti rabszolga-kereskedelem áldozataira emlékezünk. Felidézzük a rémtetteket azok emléke előtt tisztelegve, akiknek végtelen szenvedést okozott vagy az életébe került a rabszolgaság. Ilyenkor arra is mód nyílik, hogy felhívjuk a fiatalok figyelmét a rasszizmus és az előítéletesség veszélyeire. Ahogyan António Guterres ENSZ-főtitkár megjegyezte:

Afrikai gyermekek, nők és férfiak millióit hurcolták el, át az Atlanti-óceánon, elszakítva őket hazájuktól és családjuktól. Szétdúlták közösségeiket, tárgyiasították testüket, tagadták emberi mivoltukat. A rabszolgaság története a szenvedés és a barbár kegyetlenség története. A legsötétebb oldalát mutatta meg az emberiségnek. Másrésről viszont a tiszteletet parancsoló bátorság története is, az

emberiség legjobb oldalával: először a rabszolgasorba taszítottak részéről, akik helyzetük teljes reménytelensége ellenére ki mertek állni magukért, aztán a rabszolgák felszabadításáért küzdő abolitionisták részéről, akik felemelték szavukat e gyalázatos bűntettel szemben. Mindennek ellenére a transzatlanti rabszolga-kereskedelem öröksége a mai napig kísért minket. Sajnos a gyarmati kizsákmányolás évszázadaitól egyenes út vezet napjaink társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségeihez. Ugyanazokat a rasszista szólamokat halljuk, amelyek megpróbálták megideologizálni a rabszolga-kereskedelem embertelenségét, ugyanúgy érezzük a fehérek felsőbbrendűségét hirdető gyűlöletét. Mindnyájunk kötelessége, hogy felvegyük a harcot a rabszolgaságból visszamaradt rasszizmus ellen.

A rasszizmust és az előítéleteket leginkább ismereteink bővítésével lehet leküzdeni. Az ENSZ ezért fektet akkora hangsúlyt az oktatásra. Meg kell ismertetnünk a felnövekvő nemzedékkel a rabszolgaság okait és következményeit, levonva e sötét korszak tanulságait. Az sem mindegy, hogy milyen szavakat, milyen jelzőket használunk, amikor erről beszélünk. Az előítéletek ugyanis a kifejezéseken keresztül is továbböröklődhetnek. Egyes történészek ezért már „rabszolgák” helyett sokszor „rabszolgasorba taszítottakat” mondanak e jogfosztott emberek említésekor, ezzel is nyomatékosítva a rendszer kegyetlenségét és embertelenségét. Több kezdeményezés is született annak érdekében, hogy feltárjuk a történelmi igazságot. Ilyen például az UNESCO-nak „A rabszolgasorba döntött népek útja” elnevezésű, 1994-es projektje, vagy a korábban említett ENSZ-emléknap.

Az ENSZ egyébként a 2015-től kezdődő tíz évet Az Afrikai Származásúak Nemzetközi Évtizedének nyilvánította, hogy felhívja a figyelmet ennek a társadalmi csoportnak a küzdelmeire, illetve az őket érő rendszerszintű rasszizmusra és diszkriminációra. A Nemzetközi Évtized nagyobb érvényt kíván szerezni az emberi jogoknak, és erősíteni kívánja a rasszizmus elleni jogi kereteket. Nyilvánosságot ad mindannak, amivel az afrikai származásúak gazdagították a világot.

Az Európai Parlament volt az első olyan nemzetközi intézmény, amely emberiesség elleni bűncselekménynek minősítette a transzatlanti rabszolga-kereskedelmet és a rabszolgatartást. Egy 2020 júniusában, elsöprő többséggel elfogadott állásfoglalásban a képviselők felszólították az uniós intézményeket és tagországokat, hogy „hivatalosan ismerjék el a fekete és színes bőrű emberek ellen elkövetett múltbeli igazságtalanságokat és emberiesség elleni bűncselekményeket”. Az oktatásra külön kitért az állásfoglalás. Egyebek mellett azzal az ajánlással élt, hogy a fekete és színes bőrű emberek történelme legyen része az iskolai tananyagoknak.

A március 25-i ENSZ-emléknaphoz kapcsolódva a Rasszizmus Elleni Európai Hálózat – az európai parlamenti képviselőkkel és az Európai Bizottsággal karöltve – évről évre megrendezi a rasszizmusellenesség és a sokszínűség hetét, hogy többek között pénzügyi, szociokulturális és pszichológiai jóvátételben részesítse a rabszolgasorba taszítottak leszármazottait.

A rabszolgaság intézménye és az abban gyökerező, velünk élő rasszizmus mind a mai napig érezteti társadalmi hatását. Nem szabad elfelejtenünk, hogy mi történt. Meg

kell őriznünk az emlékezetünkben a Toussaint Louverture-höz hasonló hősöket, akik kivívták a rabszolgaság eltörlését. Nemzetközi és uniós szintű összefogással és oktatással leszerelhetjük a rasszizmust, tudatosíthatjuk mindenki a problémákat, elősegíthetjük az esélyegyenlőséget, és végső soron befogadóbb, igazságosabb társadalmat hozhatunk létre mindenki számára.

Ezt az adást az Európai Parlament készítette. Podcastjaink meghallgathatók az Európai Parlament webrádió-szolgáltatása, a Europarl Radio weboldalán.